

Učiteljski Tovariš

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Vsi na krov! — Friderik Dittes. — Pred volitvami. — Narodno-napredna stranka in državnozbornske volitve v V. skupini. — Zborovanje „Zaveze“ v Mariboru dne 8. in 9. vel. srpana t. l. — Kako se javi naša stanovska zaveza? — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Vsi na krov!

IV.

„Wer in mir die Person beleidigt, dem übersehe ich das leicht; wer in mir den Lehrer beleidigt, der muss mir Rede stehen; wer aber in mir den Stand beleidigt, der ist mein Feind, so spricht der wahre Lehrer, und demgemäss handelt er auch.“

Dula.

Goriška „Soča“, katera se neustrašeno poteguje za pravice naprednega, svobodomiselnega učiteljstva in nove šole, piše v dopisu iz Ljubljane: „Narodno-napredna stranka kandiduje v V. kuriji učitelja z geslom: učitelj proti klerikalcu, zakaj klerikalci kandidujejo dr. Ivana Šušteršiča. Meni je kandidatura učitelja simpatična. Radoveden sem, v koliko je učiteljstvo v sorazmerju z klerikalstvom pri ljudstvu priljubljeno, in v koliko more učiteljstvo že sedaj, v dobi katoliških shodov, parirati klerikalcem. Statistika glasov bo velike važnosti za študij takozvanega „eminentno katoliškega prepričanja slovenskega naroda“. Zlasti bodo pomembni oni glasovi iz kmetijskih občin. Narodno-napredna stranka je prav na-

redila s to kandidaturo. Dolžnost učiteljstva na Kranjskem pa je sedaj: delo, delo in delo. Na umu naj ima: pomagaj si sam in Bog ti pomore. Sedaj je prilika!“

Izvrševalni odbor narodno-napredne stranke v Ljubljani je izrekel „Zavezi avstr. jugosl. učiteljskih društev“ željo, da bi le-ta postavila primerne kandidata iz učiteljskega stanu za V. kurijo. Narodno-napredna stranka je pokazala s tem zopet, kako resna skrb ji je, povzdigniti učiteljski stan do večje veljave. Vodstvo „Zaveze“ se je, kakor se nam poroča, že posvetovalo o tej kandidaturi ter se izreklo za gospoda Luko Jelenca, učitelja v Ljubljani. Kakor znano, so klerikalci v svojih listih za časa II. katoliškega shoda gospoda Jelenca zelo krivično napadali ter vprizorili veliko gonjo zoper njega, dasi je bil v vsem, kar so ga dolžili, popolnoma nedolžen. To je napotilo vodstvo „Zaveze“, da se je izreklo za gospoda Jelenca ter mu da s to kandidaturo nekoliko zadoščenja in zaupnico.

Tudi mi se popolnoma strinjamo s to kandidaturo, pozivljamo pa vse zavedno in napredno učiteljstvo, da stopi takoj na krov, ter zastavi vse svoje sile, da dobi naš kan-

Friderik Dittes.

Die Wahrheit ist ein Martyrium, die Lüge ein blühendes Gewerbe geworden. Freisinn gilt im Lehrerstande als ein Makel, Servilismus als eine Zierde. Macht geht vor Recht, Heu-helei vor Mannes-muth.

Dittes: „Paedagogium“. (XI. l. predgovor.)

V nedeljo, dne 21. vinotoka t. l., so odkrili dunajski učitelji svojemu učitelju Frideriku Dittesu nagrobni spominek na evangelskem pokopališču. Povdarjati in tolmačiti pač ni treba, zakaj se temu velikemu mislecu, pravemu pedagogu in nevstrašenemu boritelju ni postavil spominek in sicer dostojen spominek na kraju, kjer je deloval največ svojega življenja, v „pedagogiju“. Kdor pozna Dunaj in njega voditelje, pač ne bode zahteval, da mu dovolijo, „največjemu sovražniku klerikalstva“ prostor na kraju, ki bi jih očitno, dan na dan spominjal onih časov, ko je bil Dunaj takorekoč vodnik edino pravega človeškega napredka.

Čuden prevrat se je zvršil med dunajskim občinskim zastopom od l. 1866. do danes. Dunajski občinski zastop-

je bil takorekoč prvi, ki je zahteval od državnega zbora, da se odpravi konkordat, da se dá ljudstvu ona vsestranska izomika, kakoršno zahteva čas in potreba in da se odstrani oni polovičarski pouk, ki je baziral edino le na tem, da se je v ljudskih šolah poučevalo branje, pisanje in računstvo; da se javno šolstvo otrese one ozko-srčnosti, kjer se je smatral veronauk kot glavna točka vsega pouka, cerkveno nadzorstvo kot neobhodno potrebno in učiteljišča kot vzgojališča klerikalnih vzgojiteljev.

Pač so dunajske policiji nasprotovali vsi avstrijski škofje, na čelu jim dunajski kardinal Rauscher — skupno število škofov je bilo 25 — kot nečuvnemu atentatu na cerkveno oblastvo, toda cesar je milostno sprejel peticijo dunajskega obč. zastopa ter se prav pohvalno izrazil o veliki skrbi dunajskega prebivalstva za pravo izomiko. Prošnji mesta Dunaj se je kmalu pridružilo tisoče in tisoče drugih mest z enakimi prošnjami.

Kakor otme pomladansko solnce v ledu okovani studenček, da zamore zopet veselo in žuboreče nadaljevati svoj tok, in kakor oživi isto solnce vso naravo, da iz vsake korenine požene nežna a čvrsta rastlinica, ki po-

didat čim največ glasov. S tem delom bomo najlepše in najodločneje odgovorili klerikalni svojati, ki je zadnjih par let toliko psovok, obrekovanj in denuncijacij nakopila na naš stan in na posameznike iz našega stanu. Prvi pa, ki je začel napadati naš stan, je bil č. g. dr. Janez Evangelist Krek, bivši poslanec V. kurije. To je storil z znanim pamfletom: „Pons asinorum“ v 242. številki „Slovenca“ z dne 21. vinotoka 1896. l. Če nam bode dopuščal prostor, ga bomo v eni prihodnjih številki ponatisnili. Seveda, spomladi nastopnega (1897) leta so bile državnozborske volitve in č. gospod Janez Evangelist si je mislil: učiteljstvo moramo že začasa panati, da nam ne bo delalo ob volitvah skrbij in preglavic. Ta namen so klerikalci tudi res dosegli, zakaj učiteljstvo pri zadnjih državnozborskih volitvah res ni prav nič storilo v prid naprednih kandidatov, oziroma v prid svojega stanu. Ta brezbriznost in malomarnost v izvrševanju svojih državljanskih pravic sta dali našim klerikalnim nasprotnikom pogum, da so nas in naš stan tako nesramno napadali po svojih listih. Le pomislite, tovariši, kaj vse sta poleg „Slovenca“, „Primorskega Lista“, „Gorice“ in „Slov. Gospodarja“ pisala zoper naš stan in posameznike iz našega stanu „Slovenski List“ in „Domoljub“! Za tako pisanje, s katerim so priprosto kmetsko ljudstvo klerikalci kar naravnost hujskali in ščevali zoper novo šolo, naš stan in posameznike iz našega stanu, moramo dati plačilo pri letošnjih državnozborskih volitvah ter neumorno delati za izvolitev kandidatov narodno-napredne stranke. Torej, le takoj vsi na krov in na delo!

Najprvo moramo pa zastaviti vse svoje sile za našega kandidata V. kurije, g. L. Jelenca. Pa ne zato, ker je naš kandidat Jelenc, tudi ne zato, ker je predsednik „Zaveze“, ampak zato, ker je učitelj in sicer napreden, svobodomiseln učitelj. Te zadnje besede imejmo zapisane na našem praporu in prepričani smemo biti, da nam bo ta naša stanovska zavednost pripomogla do zmage in boljše bodočnosti. Z enako navdušenostjo moramo pa stopiti v volilno gibanje tudi za vse druge kandidate narodno-napredne stranke, zakaj

staja od dne do dne močnejša, da zamore spolniti od Stvarnika ji dano nalogo, slično se je zgodilo z avstrijskim ljudstvom, ko je v državnem zboru izpregovoril predsednik: veda je prosta, pouk pristopen vsem slojem in narodom brez razlike vere, nadzorstvo prevzame država, a vodstvo prevzamejo dežele, okrajni in krajni šolski zastopi.

A Dunaj je hotel iti še dalje. Dobro je znal, da mora učitelj, če hoče svojo težavno nalogo prav izvrševati, več znati kakor dobro orglati, voditi cerkveno in pogrebno petje, streči pri raznih cerkvenih opravilih in se klanjati vsestransko svojim zapovedujočim župnikom in dekanom. Ustanovil je učiteljski pedagogij, ki je imel nalogo, nadaljno izobraževati učitelja ter mu dati širše svetovno obzorje. Dunajski občinski zastop je poslal na Nemško tamošnje šolstvo proučavat tri može, namreč Kolaschka, Tickerja in Hofferja. In ti može so pripeljali seboj kot vodjo novoustanovljenega pedagogija Friderika Dittesa — rektorja v Gothi — ki je slovel že tedaj kot eden prvih pedagoških pisateljev, in kot vodjo učiteljišča ter vadnice znanega pedag. pisatelja Willmanna. Bilo je l. 1868.

le-ta se je tudi z vso vnemo zavzela za našega kandidata, kar nam kaže članek v „Slov. Narodu“ z dne 6. vinotoka, ki se glasi:

„Naš kandidat za V. kurijo. Splošni volilni razred, takoimenovano peto kurijo, ki obsega celo deželo Kranjsko, je doslej zastopal duhovnik dr. Krek. Izvoljen je bil s precejšnjo večino, toda premnogo njegovih volilcev se danes bridko kesa, da so mu dali svoje glasove, in državni služabniki imajo tehten vzrok, da jih je sram, da so glasovali za moža, ki jih je pri glasovanju o zvišanju služabniških plač tako grdo na cedilu pustil.

Za predstoječe državnozborske volitve je narodno-napredna stranka načeloma sklenila, da postavi proti dr. Kreku svojega kandidata, in da naj bo ljudski učitelj protikandidat duhovniku. Proti pripadniku stanu, ki hoče, da imej cerkev vso oblast nad ljudstvom, kandidiral bo torej pripadnik stanu, ki ima nalogo, ljudstvo vzgojiti in izomikati tako, da se bo moglo v zmislu konstitucionalizma vladati, proti zagovorniku absolutne cerkvene avtoritete bo kandidoval zagovornik ljudske suverenitete proti oznanjevalcu reakcije nositelj napredka.

Po naši sodbi je misel, kandidirati v splošnem volilnem razredu ljudskega učitelja, jako srečna, in pozdravljamo jo z veseljem ne le, ker je v njem pregnantno izražena načelna razlika mej narodno-napredno in brezdomovinsko nazadnjaško stranko, ampak ker je tudi iz drugih ozirov prav kandidatura ljudskega učitelja najumestnejša in najprimernejša.

Splošni volilni razred je bil v prvi vrsti ustanovljen v svrhu, da dobe dotlej politično brezpravni sloji svoje zastopstvo v državnem zboru. V industrialnih deželah ima delavstvo v tem razredu večino in pošilja vsled tega tudi zastopnike delavstva v državni zbor. Na Kranjskem pa ni tako. Naša dežela ni industrialna in imamo vsled tega tudi jako malo industrialnega delavstva. To še dolgo tudi v splošnem volilnem razredu ne bo odločevalo, ampak bodo tudi v naprej še imeli volilci iz drugih kurij tudi v splošnem volilnem razredu odločilno besedo. V takih razmerah je bilo gotovo najpametnejše, da se je sklenilo, kandidirati v splošnem volilnem razredu pripadnika tistega stanu, čegar veliki pomen za vse ljudstvo

Dittesu se je ravno na pedagogiju odprlo pravo torišče za njegove nazore. Mož, ki je bil znan že iz prejšnjih let kot eden največjih nasprotnikov vsakega cerkvenega nadzorstva nad šolo in učiteljstvom, žel je v oni dobi probujenosti največje laborike. Njegova duhovita predavanja našla so rodovitna tla v njegovih poslušalcih in gibanje, ki ga danes opazujemo med naprednim učiteljstvom Avstrije, smemo smelo pripisovati delovanju Dittesa.

Od l. 1870—1873 je bil Dittes ud dež. šol. sveta in III. okraj ga je poslal l. 1873 v državni zbor, kjer si je s svojimi odkritosrčnimi besedami nakopal najhujše sovraštvo klerikalcev.

Klerikalci so v Dittesu spoznali enega največjega netitelja odpora proti njih nadvladi, zakaj njegova deviza je bila vedno in povsod: cerkev naj se loči popolnoma od šole. Kot jako čislan pedagog in dober govornik je govoril na mnogih učiteljskih shodih kakor v Bremenu, Berlinu, Gradcu itd. In povsod na teh shodih je povdarjal, da le prost, značajan in vsestransko naobražen učitelj zamore biti pravi učitelj in na shodu v Gradcu je pa

priznavajo vsi sloji, ki pa je vsled svojega položaja delavstvu najbližji, ker se mora za izboljšanje svojega materijalnega položaja in za svoje pravice ravno tako, če ne še težje boriti, kakor delavski stan. Učitelju so po njegovem poklicu zagotovljene simpatije omikanih slojev, in učitelj zasluži vsled svojega materijalnega in pravnega položaja zaupanje delavcev in uslužbencev, saj obstoji med interesi delavcev in uslužbencev ter med interesi ljudskega učitelja popolna identiteta.

V naši stranki so nekateri možje, ki menijo, da učitelj ni pravi kandidat za splošni volilni razred, češ, da kmetsko ljudstvo nima še pravega zaupanja do učitelja. Ljudstvo gleda res ponekod učiteljstvo še od strani. To se opazuje ravno med najmanj omikanimi, gospodarsko in duševno najbolj zaostalimi sloji, in je ta pojav največ posledica brezstudnega duhovniškega ščuvanja zoper šolo in učiteljstvo, ali to stranke ni ustrašilo.

Averzija zoper šolstvo je že dokaj ponehala. Ljudstvo je začelo spoznavati korist in pomen šole, ter ceniti omiko in o tem je tudi učiteljski stan zadobil večji ugled in večjo veljavo. Obrača se povsod na bolje in kandidatura ljudskega učitelja za državnoborski mandat iz V. kurije bo v tem oziru gotovo jako dobrodejno vplivala na tiste najširše sloje, katerim še vedno ni jasno, kakega pomena je dobra šola za občni blagor vsega prebivalstva. S kandidaturo ljudskega učitelja v splošnem razredu, ki združuje v sebi vse volilce cele dežele, se spravi učiteljski stan do večje veljave, in bodo tisti, ki doslej nimajo simpatij za šolo in učiteljstvo, spoznali, koliko važnost pripisujejo omikani sloji učiteljskemu stanu in šolstvu. Ugled učiteljstva bo s to kandidaturo jako mnogo pridobil in že to je mnogo vredno, da gredo v boj za kandidata učitelja vsi tisti, ki cenijo šolo in sploh omiko.

Izid volitve v splošnem volilnem razredu je popolnoma negotov, ali kar se tiče kandidata je brez dvoma, da ni nihče bolj sposoben za to, kakor ljudski učitelj, ki vsled svojega položaja stoji najbližje proletarijatu, po svoji omiki pripada izobraženim stanovom, po svojem poklicu pa dela za srečo in blaginjo vseh stanov."

posebno povdarjal, da mora avstrijski učitelj biti plačan tako, da zamore vse svoje moči posvetiti šoli.

Klerikalci, videč viden uspeh Dittesovega delovanja in viden propad svoje oblasti, niso nikjer mirovali ter vedno in vedno ruvali proti njemu in res so dosegli to, da je bil mož njim na ljubo upokojen l. 1881.

Toda mož tudi sedaj ni miroval. Ker mu je bila odvzeta prilika, z živo besedo oznanjevati svoje prepričanje, lotil se je s tem večjo vnemo pisateljstva. L. 1878. je začel izdavat izborni urejevan časopis „Paedagogium“ — iz katerega se spozna takoj, da je pisan v duhu časa in da se naslanja na nazore filozofov Herbarta, posebno pa Beneka, v učnem smislu pa na Pestalozzija in Diesterwega. List „Paedagogium“*) je tudi nehal izhajati z njegovo smrtjo l. 1896.

Dittes je bil tudi proroškega duha, zakaj že l. 1881. je pisal, da bode Dunaj postal reakcionaren, da bodo

*) „Paedagogium“ najtopleje priporočamo v nakup posameznim okrajnim učiteljem, knjižnicam. V njem je nagromadenega obilo zlatih nauk, ki bodo pač tudi slovenskemu učiteljstvu prinesli mnogo koristi.

Pred volitvami.

II.

Vso svojo preteklost lahko označimo s kratkimi besedami: Od svojega postanka pa do današnjega dne se je moralo učiteljstvo boriti s premnogimi težkočami. Najhujši boj je bil pač boj za kruh. To ve vsak, kdor je učitelj in kdor se bavi z učiteljskim vprašanjem. Po naši slovenski zemlji, ki nam izčrpava moči, uživa na stotine članov našega stanu v nje hladnem, večnem objetju zasluženi pokoj. Legli so vanj, ko so dali narodu vse svoje sile, ki jih je pil v polnih in žejnih požirkih. Umrli je ta in ta učitelj. Bil je vrl rodoljub, navdušen za svoj stan in neumorno delaven pijonir na polju narodne prosvete — to je nekrolog vsakega učitelja.

In nič ni pretiravanja v teh besedah! Celo premalo povedo! Ne govore namreč nič o tem, kar ga je ubilo. Mati Skrb, žilava in neizprosna žena, mu je pila kri in življenske moči. Stopila mu je pred oči, ko jih je odprl ob ranem jutru, in gledala mu je v obraz, ko je izvrševal svoj posel v učilnici. Ko je sedel opoldne k ubornemu kosilu, mu je pelina sipala v jed, in ko je legel zvečer spat, mu je širila trepalnice, da je gledal dolgo in nepremično v temo pred seboj, v negotovost in nebodočnost. Le vprašajte jih, ko pride polnočna ura, zakaj so morali tako zgodaj umreti! Le vprašajte njih zapuščence, kako jim je sedaj, ko nimajo očeta! In vprašajte nas, kako nam je takrat, kadar nam prihajajo pred oči te žalostne smrti!

Dospel je čas, ko nečemo več samo trpeti, ampak ko hočemo uživati popolno enakopravnost z vsemi drugimi stanovmi, zlasti z onim stanom, ki smo mu dolžni mnogo, premnogo odškodnine za vse zlo, kar nam ga je povzročil! Radi bi enkrat obračunali — mirno in pravično. Čas našega hlapčevanja in naše odvisnosti je srečno umrl, in zdaj hočemo biti gospodje in napraviti in poravnati račune! Ne s palico, s srebrom okovano, v roki, ne z žuganjem večnega pogubljenja in ne z nemarnim imenovanjem imena božjega, ampak z dokazi o krivici in zlobi, o obrekovanju in škodaželjnosti, o natolcevanju in denunciaciji na odprti dlani in s poštenostjo in pravičnostjo v

možje, ki bodo načelovali dunajskemu obč. zastopu možje, kojih naloga bode, imeti v svojem področju učitelje klečeplazce in ponižne sluga, a svobodne bodo pa preganjali kakor garjeve pse.

V predgovoru XI. letnika „Paedagogija“ je pa zapisal one resnične besede, ki smo jih postavili na čelo tem vrsticam, v dokaz da je mož daleč, daleč gledal v prihodnost, besede, ki gredo bujno tudi pri nas v klasje, a to klasje se bode kmalo poželo in shranilo v shrambe.

Na shodu v Gradcu pa je izpregovoril dne 19. mal. srpana 1888 svareče besede: „Der Staat hat den Zweck und Beruf, die geistige und moralische Wahrhaftigkeit des Volkes zu heben. Der Staat geht zu Grunde, wenn der Geist und der Charakter des Volkes verkommen ist.“

Slovensko učiteljstvo! Tudi mi ohranimo v spominu moža, ki nam je pokazal pot, po katerej moramo hoditi, če se hočemo otresti težkega klerikalnega jarma, ki tlačí šolo in učiteljstvo.

priznavajo vsi sloji, ki pa je vsled svojega položaja delavstvu najbližji, ker se mora za izboljšanje svojega materialnega položaja in za svoje pravice ravno tako, če ne še težje boriti, kakor delavski stan. Učitelju so po njegovem poklicu zagotovljene simpatije omikanih slojev, in učitelj zasluži vsled svojega materialnega in pravnega položaja zaupanje delavcev in uslužbencev, saj obstoji med interesi delavcev in uslužbencev ter med interesi ljudskega učitelja popolna identiteta.

V naši stranki so nekateri možje, ki menijo, da učitelj ni pravi kandidat za splošni volilni razred, češ, da kmetstvo ljudstvo nima še pravega zaupanja do učitelja. Ljudstvo gleda res ponekod učiteljstvo še od strani. To se opazuje ravno med najmanj omikanimi, gospodarsko in duševno najbolj zaostalimi sloji, in je ta pojav največ posledica brezstudnega duhovniškega ščuvanja zoper šolo in učiteljstvo, ali to stranke ni ustrašilo.

Averzija zoper šolstvo je že dokaj ponehala. Ljudstvo je začelo spoznavati korist in pomen šole, ter ceniti omiko in o tem je tudi učiteljski stan zadobil večji ugled in večjo veljavo. Obrača se povsod na bolje in kandidatura ljudskega učitelja za državnoborski mandat iz V. kurije bo v tem oziru gotovo jako dobrodejno vplivala na tiste najširše sloje, katerim še vedno ni jasno, kakega pomena je dobra šola za občni blagor vsega prebivalstva. S kandidaturo ljudskega učitelja v splošnem razredu, ki združuje v sebi vse volilce cele dežele, se spravi učiteljski stan do večje veljave, in bodo tisti, ki doslej nimajo simpatij za šolo in učiteljstvo, spoznali, koliko važnost pripisujejo omikani sloji učiteljskemu stanu in šolstvu. Ugled učiteljstva bo s to kandidaturo jako mnogo pridobil in že to je mnogo vredno, da gredo v boj za kandidata učitelja vsi tisti, ki cenijo šolo in sploh omiko.

Izid volitve v splošnem volilnem razredu je popolnoma negotov, ali kar se tiče kandidata je brez dvoma, da ni nihče bolj sposoben za to, kakor ljudski učitelj, ki vsled svojega položaja stoji najbližje proletarijatu, po svoji omiki pripada izobraženim stanovom, po svojem poklicu pa dela za srečo in blaginjo vseh stanov.*

posebno povdarjal, da mora avstrijski učitelj biti plačan tako, da zamore vse svoje moči posvetiti šoli.

Klerikalci, videč viden uspeh Dittesovega delovanja in viden propad svoje oblasti, niso nikjer mirovali ter vedno in vedno ruvali proti njemu in res so dosegli to, da je bil mož njim na ljubo upokojen l. 1881.

Toda mož tudi sedaj ni miroval. Ker mu je bila odvzeta prilika, z živo besedo oznanjevati svoje prepričanje, lotil se je s tem večjo vnemo pisateljstva. L. 1878. je začel izdavat izborni urejevan časopis „Paedagogium“ — iz katerega se spozna takoj, da je pisan v duhu časa in da se naslanja na nazore filozofov Herbarta, posebno pa Beneka, v učnem smislu pa na Pestalozzija in Diesterwega. List „Paedagogium“*) je tudi nehal izhajati z njegovo smrtjo l. 1896.

Dittes je bil tudi proroškega duha, zakaj že l. 1881. je pisal, da bode Dunaj postal reakcionaren, da bodo

*) „Paedagogium“ najtopleje priporočamo v nakup posameznim okrajnim učiteljem, knjižnicam. V njem je nagromadenega obilo zlatih nauk, ki bodo pač tudi slovenskemu učiteljstvu prinesli mnogo koristi.

Pred volitvami.

II.

Vso svojo preteklost lahko označimo s kratkimi besedami: Od svojega postanka pa do današnjega dne se je moralo učiteljstvo boriti s premnogimi težkočami. Najhujši boj je bil pač boj za kruh. To ve vsak, kdor je učitelj in kdor se bavi z učiteljskim vprašanjem. Po naši slovenski zemlji, ki nam izčrpava moči, uživa na stotine članov našega stanu v nje hladnem, večnem objetju zasluženi pokoj. Legli so vanj, ko so dali narodu vse svoje sile, ki jih je pil v polnih in žejnih požirkih. Umrli je ta in ta učitelj. Bil je vrl rodoljub, navdušen za svoj stan in neumorno delaven pijonir na polju narodne prosvete — to je nekrolog vsakega učitelja.

In nič ni pretiravanja v teh besedah! Celo premalo povedo! Ne govore namreč nič o tem, kar ga je ubilo. Mati Skrb, žilava in neizprosna žena, mu je pila kri in življenske moči. Stopila mu je pred oči, ko jih je odprl ob ranem jutru, in gledala mu je v obraz, ko je izvrševal svoj posel v učilnici. Ko je sedel opoldne k ubornemu kosilu, mu je pelina sipala v jed, in ko je legel zvečer spat, mu je širila trepalnice, da je gledal dolgo in nepremično v temo pred seboj, v negotovost in nebodočnost. Le vprašajte jih, ko pride polnočna ura, zakaj so morali tako zgodaj umreti! Le vprašajte njih zapuščence, kako jim je sedaj, ko nimajo očeta! In vprašajte nas, kako nam je takrat, kadar nam prihajajo pred oči te žalostne smrti!

Dospel je čas, ko nečemo več samo trpeti, ampak ko hočemo uživati popolno enakopravnost z vsemi drugimi stanovci, zlasti z onim stanom, ki smo mu dolžni mnogo, premnogo odškodnine za vse zlo, kar nam ga je povzročil! Radi bi enkrat obračunali — mirno in pravično. Čas našega hlapčevanja in naše odvisnosti je srečno umrl, in zdaj hočemo biti gospodje in napraviti in poravnati račune! Ne s palico, s srebrom okovano, v roki, ne z žuganjem večnega pogubljenja in ne z nemarnim imenovanjem imena božjega, ampak z dokazi o krivici in zlobi, o obrekovanju in škodaželjnosti, o natolcevanju in denunciaciji na odprti dlani in s poštenostjo in pravičnostjo v

možje, ki bodo načelovali dunajskemu obč. zastopu možje, kojih naloga bode, imeti v svojem področju učitelje klečeplazce in ponižne sluga, a svobodne bodo pa preganjali kakor garjeve pse.

V predgovoru XI. letnika „Paedagogija“ je pa zapisal one resnične besede, ki smo jih postavili na čelo tem vrsticam, v dokaz da je mož daleč, daleč gledal v prihodnost, besede, ki gredo bujno tudi pri nas v klasje, a to klasje se bode kmalo poželo in shranilo v shrambe.

Na shodu v Gradcu pa je izpregovoril dne 19. mal. srpana 1888 svareče besede: „Der Staat hat den Zweck und Beruf, die geistige und moralische Wahrhaftigkeit des Volkes zu heben. Der Staat geht zu Grunde, wenn der Geist und der Charakter des Volkes verkommen ist.“

Slovensko učiteljstvo! Tudi mi ohranimo v spominu moža, ki nam je pokazal pot, po katerej moramo hoditi, če se hočemo otresti težkega klerikalnega jarma, ki tlači šolo in učiteljstvo.

srcu hočemo zaključiti bilanço. Naša lica so blede in suha, zaliva jih le rdečica zlovoljnosti in želje po osveti!

Rekli smo že zadnjič, da nas je oborožila naša politiška zrelost z odločnostjo, neustrašenostjo in neupogljivostjo, ko nam je treba zastopati interese šole, učiteljstva in vsega slovenskega naroda.

S tem orožjem bomo stopili slovenski učitelji v volilni boj. Postavili se bomo v bojne vrste za tiste može, ki so na naši strani. Izvrševaje svojo državljansko pravico in dolžnost, bomo izkušali z mirnim in premišljenim postopanjem, da podleže sovražnik in zmaga prijatelj. Da zmaga prijatelj, za to moramo storiti vse, kolikor je v naših najboljših močeh. Izjavljamo tu slovesno in s častno besedo, da nam ni v tem volilnem boju do oseb, nego da nam je samo do stvari. Kdor je pa naš, za njega smo mi, kdor je proti nam, proti njemu smo mi! Svojim sovražnikom, najsi nosijo vse blagoslove, bomo stopili na prste in si bomo prizadevali, da jih pritiramo do politiške smrti. Bilo bi nam v smrtni greh, če bi le od daleč gledali, kako stopajo v dunajski parlament može, ki nimajo za šolstvo in učiteljstvo ne samo nič smisla, nego ki so že ob neštetihih prilikah pokazali, da jim je učiteljstvo, kakršno je danes, do duše usovraženo. Sedaj je čas, da poskrbimo, da pridejo v zbornico poslancev taki može, ki goje do šolstva in učiteljstva sveto spoštovanje, ki jih navdaja resna volja, da povzdignejo svoj glas za nas in naše zahteve, da pomorejo slovenskemu šolstvu in učiteljstvu do boljših časov. Ti može pa so doma v narodno-napredni stranki, ki ni samo ukoreninjena na Kranjskem, nego ki že krepko živi na Goriškem in ki bo brez dvoma v najkrajših dneh pozvala pod prapor svobode in napredka vse prave rodoljube in svobodoljube naše značajne može na Štajerskem.

Kdo bi nam zameril, da delamo zase? V vsakem človeku, bodisi da je še tako idealnega prepričanja, tiči nekaj egoizma. In skrajni čas je že, da smo začeli učitelji končno vendar enkrat tudi misliti nase. Kaj nas je prisililo do tega, to ve vsak, kdor je prebral uvod tega članka. Poudarjamo tu samozavestno, da ga ni stanu, ki bi se ob tako žalostnih razmerah dokopal do takega stališča, kakršnega ima danes slovensko učiteljstvo. Kdo se je menil za nas pred desetletjem? Šolske korporacije. V politiki smo bili neaktivni. Spali smo kot človek, ki ga ubije prenaporno delo in podleže srdi ceste, pa ne čuje ropotanja voz, ki drdrajo mimo njega. A zdramili smo se, zavedli smo se, osamosvojili smo se! Narodno-napredna stranka, razprežena sedaj po vseh slovenskih kronovinah, nas je čula in umela! Črni, nazadnjaški klerikalizem nas je tudi čul in udaril je po nas z bičem krščanske pravičnosti! Ali mi se nismo razkropili! Tudi takrat nismo šli narazen, ko je ljubljanski škof dvignil svoj glas proti nam. Nekateri so zmuznili v senco njegovega talarja, a ti so za nas izgubljeni in mrtvi kot mušica, ki pade v luč. Mi pa smo se združili tako tesno med seboj, da nas danes ne pobije nihče več! Do 2000 glav nas je! Ena misel nas navdaja, ena misel nas vlada — ne s silo ucepljena, ne utepena v nerazodno pamet — ne! — vznikla iz žalostnih naših razmer, samorasla iz položaja, iz potrebe, iz idej, ki družijo dandanes vse avstrijsko učiteljstvo — misel: Iz svobode za svobodo!

Verige suženstva so padle z naših rok. Svobodno, ročno, vzradoščeno dihamo sveži zrak — prišla je k nam svoboda! Za svoje delo nismo več odgovorni o se b a m, odgovorni smo zanje z a k o n u. A ker smo uverjeni —

kar smo že obilokrat poudarjali — da je ta zakon krasen in plodonosen, zatorej se strogo ravnamo po njem, in naše delo ne sega čez njegove meje. Pač, saj dostikrat storimo več nego m o r a m o. To nam je ostalo še iz tistih dni, ko si je ubogi cerkovnik-učitelj prizadeval, da je v superlativu kazal svojo sužensko ponižnost pred oblastnim gospodom, pa najsi je plazil pred njim po vseh štirih!

In iz te svobode bomo delali opet za svobodo! Naši poslanci morajo biti neodvisni može. Nihče ne sme čuti nad njimi kot njih dolžnosti. Te mu morajo biti strog vodnik vseh njegovih del. Jerobstvo ni za poslanca! To je za ljudi, ki so prodali svoje prepričanje za skledo leče, za dobro kosilo, za čast, ime in naslov, za pest denarja in za druge take vabljive reči. Učitelji, ki vzgajamo značaje, moramo biti sami značajni in moramo spoštovati značaje!

Naši značaji so se kovali v bedi in pomanjkanju. Čvrsti so danes kot jeklo. Naši pristasi so može, ki vedo, kaj ravnaajo. Zatorej se docela zanašamo nanje; da bodo sedaj, ko je prišel čas, neomajano vztrajali v svojem prepričanju in pripomogli, da ne bo slovenska delegacija v državnem zboru taka, kakršne si želi vodja kranjskih klerikalcev. Domišljavi, odvisni in sebični ljudje ne bodo več zastopniki slovenskega naroda!

O kandidaturi učitelja v V. kuriji izpregovorimo prihodnjič!

Narodno-napredna stranka in državno-zborska volitev v V. skupini.

Dolgo časa že traja boj za izpremembo sedanjega volilnega sistema. Vsaka politična stranka si ga želi prirediti sebi v prilog in korist. Ukreplje in ugiblje, kako bi s primerno volilno reformo pomnožila svoje čete ter povikšala svojo veljavo in ugled.

Pokojni grof Taffe je bil radikalno posegel v to vrvenje, a tako korenite izpremembe so se ustrašile klerikalne in nemške liberalne stranke, boječe se za izgubo svojih pozicij in — koalicija nesrečnega spomina je vrgla Taffeja, a ne spravila s površja političnega gibanja vedno glasnejšega in odločnejšega zahtevanja po volilni reformi. Da bi vsaj malo zadovoljili in utešili najnižje sloje prebivalstva, one sloje, ki ne plačujejo direktnega a mnogo indirektnega davka in so bili popolnoma izključeni od političnih pravic, so ustanovili V. skupino, meneč, da se bo večina proletarijata zadovoljila s to drobtinico. Da bi dosegli to tem zanesljivejše, proglasili so V. skupino za last dosedaj politično brezpravnega proletarijata. To se je zatrjevalo, a ne tako postopalo. Vsaka stranka se je skušala okrepiti z volitvijo v V. skupini. Poglejmo le po slovenskih deželah. Klerikalna stranka se je polastila po Slovenskem V. skupine in poslala v državni zbor same duhovnike, potisnivši pri nas na Kranjskem v kot edinega kandidata, ki naj bi zastopal na Dunaju delavstvo.

Kaj pa narodna stranka? Ali je kaj skušala pri zadnjih državnozbornih volitvah pripomoči svojemu kandidatu v V. skupini do zmage? Nič; nič se ni potrudila, le gledala je od daleč, kako so potisnili klerikalci v stran delavstvo, ki jim je od tedaj le za stafažo, ter dvignili na ščit svojega moža. Po mnogih krajih, tudi po mestih, ni postavila narodna stranka niti kandidatov

srcu hočemo zaključiti bilanço. Naša lica so blede in suha, zaliva jih le rdečica zlovoljnosti in želje po osveti!

Rekli smo že zadnjič, da nas je oborožila naša politiška zrelost z odločnostjo, neustrašenostjo in neupogljivostjo, ko nam je treba zastopati interese šole, učiteljstva in vsega slovenskega naroda.

S tem orožjem bomo stopili slovenski učitelji v volilni boj. Postavili se bomo v bojne vrste za tiste može, ki so na naši strani. Izvrševaje svojo državljansko pravico in dolžnost, bomo izkušali z mirnim in premišljenim postopanjem, da podleže sovražnik in zmaga prijatelj. Da zmaga prijatelj, za to moramo storiti vse, kolikor je v naših najboljših močeh. Izjavljamo tu slovesno in s častno besedo, da nam ni v tem volilnem boju do oseb, nego da nam je samo do stvari. Kdor je pa naš, za njega smo mi, kdor je proti nam, proti njemu smo mi! Svojim sovražnikom, najsi nosijo vse blagoslove, bomo stopili na prste in si bomo prizadevali, da jih pritiramo do politiške smrti. Bilo bi nam v smrtni greh, če bi le od daleč gledali, kako stopajo v dunajski parlament može, ki nimajo za šolstvo in učiteljstvo ne samo nič smisla, nego ki so že ob neštetih prilikah pokazali, da jim je učiteljstvo, kakršno je danes, do duše usovraženo. Sedaj je čas, da poskrbimo, da pridejo v zbornico poslancev taki može, ki goje do šolstva in učiteljstva sveto spoštovanje, ki jih navdaja resna volja, da povzdignejo svoj glas za nas in naše zahteve, da pomorejo slovenskemu šolstvu in učiteljstvu do boljših časov. Ti može pa so doma v narodno-napredni stranki, ki ni samo ukoreninjena na Kranjskem, nego ki že krepko živi na Goriškem in ki bo brez dvoma v najkrajših dneh pozvala pod prapor svobode in napredka vse prave rodoljube in svobodoljube naše značajne može na Štajerskem.

Kdo bi nam zameril, da delamo zase? V vsakem človeku, bodisi da je še tako idealnega prepričanja, tiči nekaj egoizma. In skrajni čas je že, da smo začeli učitelji končno vendar enkrat tudi misliti nase. Kaj nas je prisililo do tega, to ve vsak, kdor je prebral uvod tega članka. Poudarjamo tu samozavestno, da ga ni stanu, ki bi se ob tako žalostnih razmerah dokopal do takega stališča, kakršnega ima danes slovensko učiteljstvo. Kdo se je menil za nas pred desetletjem? Šolske korporacije. V politiki smo bili neaktivni. Spali smo kot človek, ki ga ubije prenaporno delo in podleže srdi ceste, pa ne čuje ropotanja voz, ki drdrajo mimo njega. A zdramili smo se, zavedli smo se, osamosvojili smo se! Narodno-napredna stranka, razprežena sedaj po vseh slovenskih kronovinah, nas je čula in umela! Črni, nazadnjaški klerikalizem nas je tudi čul in udaril je po nas z bičem krščanske pravičnosti! Ali mi se nismo razkropili! Tudi takrat nismo šli narazen, ko je ljubljanski škof dvignil svoj glas proti nam. Nekateri so zmuznili v senco njegovega talarja, a ti so za nas izgubljeni in mrtvi kot mušica, ki pade v luč. Mi pa smo se združili tako tesno med seboj, da nas danes ne pobije nihče več! Do 2000 glav nas je! Ena misel nas navdaja, ena misel nas vlada — ne s silo ucepljena, ne utepena v nerazodno pamet — ne! — vznikla iz žalostnih naših razmer, samorasla iz položaja, iz potrebe, iz idej, ki družijo dandanes vse avstrijsko učiteljstvo — misel: Iz svobode za svobodo!

Verige suženstva so padle z naših rok. Svobodno, ročno, vzradoščeno dihamo sveži zrak — prišla je k nam svoboda! Za svoje delo nismo več odgovorni o se b a m, odgovorni smo zanje z a k o n u. A ker smo uverjeni —

kar smo že obilokrat poudarjali — da je ta zakon krasen in plodonosen, zatorej se strogo ravnamo po njem, in naše delo ne sega čez njegove meje. Pač, saj dostikrat storimo več nego moramo. To nam je ostalo še iz tistih dni, ko si je ubogi cerkovnik-učitelj prizadeval, da je v superlativu kazal svojo sužensko ponižnost pred oblastnim gospodom, pa najsi je plazil pred njim po vseh štirih!

In iz te svobode bomo delali opet za svobodo! Naši poslanci morajo biti neodvisni može. Nihče ne sme čuti nad njimi kot njih dolžnosti. Te mu morajo biti strog vodnik vseh njegovih del. Jerobstvo ni za poslanca! To je za ljudi, ki so prodali svoje prepričanje za skledo leče, za dobro kosilo, za čast, ime in naslov, za pest denarja in za druge take vabljive reči. Učitelji, ki vzgajamo značaje, moramo biti sami značajni in moramo spoštovati značaje!

Naši značaji so se kovali v bedi in pomanjkanju. Čvrsti so danes kot jeklo. Naši pristasi so može, ki vedo, kaj ravnaajo. Zatorej se docela zanašamo nanje; da bodo sedaj, ko je prišel čas, neomajano vztrajali v svojem prepričanju in pripomogli, da ne bo slovenska delegacija v državnem zboru taka, kakršne si želi vodja kranjskih klerikalcev. Domišljavi, odvisni in sebični ljudje ne bodo več zastopniki slovenskega naroda!

O kandidaturi učitelja v V. kuriji izpregovorimo prihodnjič!

Narodno-napredna stranka in državno-zborska volitev v V. skupini.

Dolgo časa že traja boj za izpremembo sedanjega volilnega sistema. Vsaka politična stranka si ga želi prirediti sebi v prilog in korist. Ukreplje in ugiblje, kako bi s primerno volilno reformo pomnožila svoje čete ter povikšala svojo veljavo in ugled.

Pokojni grof Taffe je bil radikalno posegel v to vrvenje, a tako korenite izpremembe so se ustrašile klerikalne in nemške liberalne stranke, boječe se za izgubo svojih pozicij in — koalicija nesrečnega spomina je vrgla Taffeja, a ne spravila s površja političnega gibanja vedno glasnejšega in odločnejšega zahtevanja po volilni reformi. Da bi vsaj malo zadovoljili in utešili najnižje sloje prebivalstva, one sloje, ki ne plačujejo direktnega a mnogo indirektnega davka in so bili popolnoma izključeni od političnih pravic, so ustanovili V. skupino, meneč, da se bo večina proletarijata zadovoljila s to drobtinico. Da bi dosegli to tem zanesljivejše, proglasili so V. skupino za last dosedaj politično brezpravnega proletarijata. To se je zatrjevalo, a ne tako postopalo. Vsaka stranka se je skušala okrepiti z volitvijo v V. skupini. Poglejmo le po slovenskih deželah. Klerikalna stranka se je polastila po Slovenskem V. skupine in poslala v državni zbor same duhovnike, potisnivši pri nas na Kranjskem v kot edinega kandidata, ki naj bi zastopal na Dunaju delavstvo.

Kaj pa narodna stranka? Ali je kaj skušala pri zadnjih državnozbornih volitvah pripomoči svojemu kandidatu v V. skupini do zmage? Nič; nič se ni potrudila, le gledala je od daleč, kako so potisnili klerikalci v stran delavstvo, ki jim je od tedaj le za stafažo, ter dvignili na ščit svojega moža. Po mnogih krajih, tudi po mestih, ni postavila narodna stranka niti kandidatov

za volilne može, in prepustila skoro brez boja teren po litičnemu nasprotniku, ki je bil izvoljen z nepričakovano veliko večino. Poraz je bil tem občutljivejši, ker je dobil klerikalni kandidat večino tudi po mestih, v trdnjavi narodne stranke. Po tej nesrečni volitvi velja Kranjsko v višjih krogih v šramoto slovenskemu narodu kot eminentno klerikalna dežela, kar pa v istini ni.

Kaj naj stori letos narodna stranka z volitvijo v V. skupino? Ali naj drži zopet križem roke? Ne, nikakor ne! To bi se kruto maščevalo nad stranko samo! Zato s podvojen, potrojen silo na delo in na dan volitve vse nje vrste v boj! Niti vaščan, niti meščan naj se ne izgovarja, da naj tu voli le mali obrtnik in delavec. V izgled naj bo takim možem naš politični nasprotnik, ki bo spravil na volišče vse, kar trobi v njegov zamolkli rog.

O učiteljstvu smo prepričani, da bo storilo letos pri državnozborskih volitvah, posebno v V. skupini, kjer kandiduje ljudski učitelj, v polni meri svojo dolžnost. Preverjeni smo, da bo šlo od prvega do zadnjega z navdušenjem na delo za svojega tovariša, ker ve ceniti važnost letošnjih volitev za naš stan, zakaj po uspehih, ki jih dosežemo v trdem volilnem boju, bo sodil svet našo moč, našo veljavo in ugled!

Da bi našli isto navdušenje za našega kandidata tudi pri drugih stanovih! Žal, da se že čujejo glasovi med takimi obrtniki, ki pravijo, da se prištevajo narodni stranki in zavzemajo med njo celo ugledna in častna mesta, da rajši volijo socijal. demokrata nego narodnega učitelja. Taki glasovi bole in žaliyo učiteljstvo, ki ni tega zaslužio s svojim delovanjem za narodno stranko. Kadarkoli se gre za prospeh, korist, moč in veljavo narodne stranke, ne povprašuje po osebah, temveč stoji zvesto ob njeni strani in jo podpira nesebično s svojimi skromnimi močmi. Učiteljstvo je važen del narodne stranke, to mora priznati vsakdo. Nastala bi v njej precejšnja vrzel, če bi stopilo apatično na stran. Da se to ne zgodi, upamo, da potihnejo taki, res le posamezni glasovi, ki pa vendar vznemirjajo učiteljstvo. Pričakujemo prav zanesljivo, da bodo oddali na dan volitve v V. skupino vsi pristasi iz vseh stanov narodne stranke našemu kandidatu svoje glasove! Le vsi, vsi na krov!

Zborovanje „Zaveze“ v Mariboru dne 8. in 9. vel. srpana t. l.

(Dalje.)

Učiteljski Tovariš.

Poročal Fr. Črnagoj.

Od zavezinega odbora naložena mi je častna naloga, da Vam podam kratko sličico o stanju našega glasila, vrlega „Učit. Tovariša“.

Tovariši — ko sem se pred letom dni tako gorko potezal za preustrojbo naših strokovnih listov, tedaj me je marsikdo svaril, češ, Ti sodiš preoptimistično, ako računaš, da bode število naročnikov na „Učit. Tov.“ naraslo! Ne naraslo temveč še padlo bo, padlo — ker se kranjsko učiteljstvo ne bo strinjalo s tem korakom.

In, ko se je o minolem novem letu dal naš list celo na indeks, da se tako zagotovi, oziroma podpre obstanek novoporojenemu listu, ki je tedaj zagledal dnevni svet,

da skuša razdreti našo slogo ter nas razdeliti na dva tabora — da se loči — zrnje od plev! — tedaj — odkrito povedano! — padal je tudi meni pogum, osobito še, ko je takoj v prvih dneh odpadlo 35 starih naročnikov, med temi 18 učiteljev, oziroma učiteljic in šol.

Toda predragi tovariši — bojazen bila je odveč! Število odpovedanih naročnikov je postalo v malo dneh stanovito in znaša danes vsega skupaj le: reci in beri 50 — to pa z umrlimi tovariši vred.

I število novih naročnikov? — Isto pa je raslo in se množilo od dne do dne, da je naraslo do danes na število 300.

Moj optimizem bil je torej opravičen, vsaj ravno to število je bilo, na katero sem vedno računal.

In kdo so ti novi naročniki? — Sami tovariši so — naši sotrpini, naši somišljeniki — sami učitelji, če izvzamemo 5 čitalnic in 1 slovenski dnevnik.

Ko se je o tem preporodu naših strokovnih listov rasglašalo po svetu: Nazori se bodo razjasnili in zrnje se bode ločilo slame in plev — tedaj smo pač vsi radovedno pričakovali, koliko bo zrnja in koliko plev — in glejte danes nas je lepa množica, ki nas prištevajo med pleve, ti smo, ki se tesno oklepamo svojega glasila „Učit. Tovariša“. Plačujočih naročnikov nas je 760 in to je že lepo število, a sklepamo lahko, da je število naših somišljenikov še enkrat toliko, ker je le premnogokrat naročeno učiteljstvo ene in iste šole zbog bednega materialnega stanja tudi le na 1 iztis našega vrlega „Tovariša“.

Vsaj pa pričakujemo od svojega glasila, da se bori za naše gmotne interese, za naš stanovski ugled. Vsi pričakujemo od njega, da nas vselej in vsikdar neustrašeno brani pred vsemi napadi, pričakujemo od njega, da odločno dviga glas za naše pravice.

Da — to pričakujemo od njega, a tudi „Tovariš“ pričakuje nečesa od nas, on pričakuje gmotne podpore! Tovarišu je treba še več naročnikov-plačnikov, ker naročniki-neplačniki bili bi njegova smrt!

Žal, da je takih mnogo, mnogo — vsaj ima „Tovariš“ dobiti le za tekoče leto 3400 K, ki bi — plačane v gotovini — takoj napolnile prazno blagajno „Učiteljskega Tovariša“.

Potemtakem pa imamo grozen deficit? — Ne, nimamo ga — gmotni uspeh vendar še ni tako neugoden.

Danes imamo preostanka v gotovini 30 K, ako plačamo vse tekoče stroške, ki so razun 97.40 K v tiskarni tudi že vsi pokriti. Tako je torej v hranilnici naloženih 50 K, v gotovini pa je 77.40 K.

To se nam vidi na prvi hip malo, ker vemo, da bo treba plačati še dva kvartala tiskarni, a je pa vendar mnogo, če pomislimo, da je plačala „Zaveza“ „Slov. uč. društvu“ na račun iztirjanih zastankov za prejšnja leta kar 729 K, ko je njej ostala le ena tretjina istih zastankov, le 364.50 K. In ker je „Slov. uč. društvo“ prejelo do 1. prosinca t. l. že 475 K, znaša skupni znesek kar 1104.60 K, ki ne pridejo „Zavezi“ v poštev za tekoče leto, ker plačuje naročnino večina naročnikov naknadno.

Zaveza ima vseh dohodkov 3391.72 K,

stroškov pa 3264.32 „

ostanka tedaj 127.40 K.

Med dohodki omenim naj le vračilo „Slov. učit. društva“ v znesku 138 K kot vračilo prejete naročnine za leto 1900.

Med stroški pa zavzema prvo mesto tiskarna z že plačanim zneskom 1468.50 K, dalje vračilo dveh tretjin

za volilne može, in prepustila skoro brez boja teren po litičnemu nasprotniku, ki je bil izvoljen z nepričakovano veliko večino. Poraz je bil tem občutljivejši, ker je dobil klerikalni kandidat večino tudi po mestih, v trdnjavi narodne stranke. Po tej nesrečni volitvi velja Kranjsko v višjih krogih v šramoto slovenskemu narodu kot eminentno klerikalna dežela, kar pa v istini ni.

Kaj naj stori letos narodna stranka z volitvijo v V. skupino? Ali naj drži zopet križem roke? Ne, nikakor ne! To bi se kruto maščevalo nad stranko samo! Zato s podvojen, potrojen silo na delo in na dan volitve vse nje vrste v boj! Niti vaščan, niti meščan naj se ne izgovarja, da naj tu voli le mali obrtnik in delavec. V izgled naj bo takim možem naš politični nasprotnik, ki bo spravil na volišče vse, kar trobi v njegov zamolkli rog.

O učiteljstvu smo prepričani, da bo storilo letos pri državnozborskih volitvah, posebno v V. skupini, kjer kandiduje ljudski učitelj, v polni meri svojo dolžnost. Preverjeni smo, da bo šlo od prvega do zadnjega z navdušenjem na delo za svojega tovariša, ker ve ceniti važnost letošnjih volitev za naš stan, zakaj po uspehih, ki jih dosežemo v trdem volilnem boju, bo sodil svet našo moč, našo veljavo in ugled!

Da bi našli isto navdušenje za našega kandidata tudi pri drugih stanovih! Žal, da se že čujejo glasovi med takimi obrtniki, ki pravijo, da se prištevajo narodni stranki in zavzemajo med njo celo ugledna in častna mesta, da rajši volijo socijal. demokrata nego narodnega učitelja. Taki glasovi bole in žalijo učiteljstvo, ki ni tega zaslužio s svojim delovanjem za narodno stranko. Kadarkoli se gre za prospeh, korist, moč in veljavo narodne stranke, ne povprašuje po osebah, temveč stoji zvesto ob njeni strani in jo podpira nesebično s svojimi skromnimi močmi. Učiteljstvo je važen del narodne stranke, to mora priznati vsakdo. Nastala bi v njej precejšnja vrzel, če bi stopilo apatično na stran. Da se to ne zgodi, upamo, da potihnejo taki, res le posamezni glasovi, ki pa vendar vznemirjajo učiteljstvo. Pričakujemo prav zanesljivo, da bodo oddali na dan volitve v V. skupino vsi pristasi iz vseh stanov narodne stranke našemu kandidatu svoje glasove! Le vsi, vsi na krov!

Zborovanje „Zaveze“ v Mariboru dne 8. in 9. vel. srpana t. l.

(Dalje.)

Učiteljski Tovarish.

Poročal Fr. Črnagoj.

Od zavezinega odbora naložena mi je častna naloga, da Vam podam kratko sličico o stanju našega glasila, vrlega „Učit. Tovarisha“.

Tovariši — ko sem se pred letom dni tako gorko potezal za preustrojbo naših strokovnih listov, tedaj me je marsikdo svaril, češ, Ti sodiš preoptimistično, ako računaš, da bode število naročnikov na „Učit. Tov.“ naraslo! Ne naraslo temveč še padlo bo, padlo — ker se kranjsko učiteljstvo ne bo strinjalo s tem korakom.

In, ko se je o minolem novem letu dal naš list celo na indeks, da se tako zagotovi, oziroma podpre obstanek novoporojenemu listu, ki je tedaj zagledal dnevni svet,

da skuša razdreti našo slogo ter nas razdeliti na dva tabora — da se loči — zrnje od plev! — tedaj — odkrito povedano! — padal je tudi meni pogum, osobito še, ko je takoj v prvih dneh odpadlo 35 starih naročnikov, med temi 18 učiteljev, oziroma učiteljic in šol.

Toda predragi tovariši — bojazen bila je odveč! Število odpovedanih naročnikov je postalo v malo dneh stanovito in znaša danes vsega skupaj le: reci in beri 50 — to pa z umrlimi tovariši vred.

I število novih naročnikov? — Isto pa je raslo in se množilo od dne do dne, da je naraslo do danes na število 300.

Moj optimizem bil je torej opravičen, vsaj ravno to število je bilo, na katero sem vedno računal.

In kdo so ti novi naročniki? — Sami tovariši so — naši sotrpini, naši somišljeniki — sami učitelji, če izvzamemo 5 čitalnic in 1 slovenski dnevnik.

Ko se je o tem preporodu naših strokovnih listov rasglašalo po svetu: Nazori se bodo razjasnili in zrnje se bode ločilo slame in plev — tedaj smo pač vsi radovedno pričakovali, koliko bo zrnja in koliko plev — in glejte danes nas je lepa množica, ki nas prištevajo med pleve, ti smo, ki se tesno oklepamo svojega glasila „Učit. Tovarisha“. Plačujočih naročnikov nas je 760 in to je že lepo število, a sklepamo lahko, da je število naših somišljenikov še enkrat toliko, ker je le premnogokrat naročeno učiteljstvo ene in iste šole zbog bednega materialnega stanja tudi le na 1 iztis našega vrlega „Tovarisha“.

Vsaj pa pričakujemo od svojega glasila, da se bori za naše gmotne interese, za naš stanovski ugled. Vsi pričakujemo od njega, da nas vselej in vsikdar neustrašeno brani pred vsemi napadi, pričakujemo od njega, da odločno dviga glas za naše pravice.

Da — to pričakujemo od njega, a tudi „Tovarish“ pričakuje nečesa od nas, on pričakuje gmotne podpore! Tovarishu je treba še več naročnikov-plačnikov, ker naročniki-neplačniki bili bi njegova smrt!

Žal, da je takih mnogo, mnogo — vsaj ima „Tovarish“ dobiti le za tekoče leto 3400 K, ki bi — plačane v gotovini — takoj napolnile prazno blagajno „Učiteljskega Tovarisha“.

Potemtakem pa imamo grozen deficit? — Ne, nimamo ga — gmotni uspeh vendar še ni tako neugoden.

Danes imamo preostanka v gotovini 30 K, ako plačamo vse tekoče stroške, ki so razun 97.40 K v tiskarni tudi že vsi pokriti. Tako je torej v hranilnici naloženih 50 K, v gotovini pa je 77.40 K.

To se nam vidi na prvi hip malo, ker vemo, da bo treba plačati še dva kvartala tiskarni, a je pa vendar mnogo, če pomislimo, da je plačala „Zaveza“ „Slov. uč. društvu“ na račun iztirjanih zastankov za prejšnja leta kar 729 K, ko je njej ostala le ena tretjina istih zastankov, le 364.50 K. In ker je „Slov. uč. društvo“ prejelo do 1. prosinca t. l. že 475 K, znaša skupni znesek kar 1104.60 K, ki ne pridejo „Zavezi“ v poštev za tekoče leto, ker plačuje naročnino večina naročnikov naknadno.

Zaveza ima vseh dohodkov 3391.72 K,

stroškov pa 3264.32 „

ostanka tedaj 127.40 K.

Med dohodki omenim naj le vračilo „Slov. učit. društva“ v znesku 138 K kot vračilo prejete naročnine za leto 1900.

Med stroški pa zavzema prvo mesto tiskarna z že plačanim zneskom 1468.50 K, dalje vračilo dveh tretjin

prejetih zastankov v znesku 496 K, poštarina 511.12 K in razni mali stroški v znesku 79.70 K.

Ako prištejemo dohodkom „Uč. Tovarisa“ znesek, ki ga je prejelo „Slov. uč. društvo“ do 1. prosinca t. l. v znesku 475.66 K, vidimo, da je imel „Tovariš“ vseh dohodkov že v I. polovici 3867.66 K in ta znesek nam kaže, da bi imela „Zaveza“ že letos prav ugodno gmotno stališče pri „Tovarišu“ in bi se ji ne bilo bati deficita.

Čisti dohodki „Uč. Tovarisa“ namenjeni so le dobrodelnim namenom — in „Zaveza“ bila bi že letos v prijetnem položaju, da bi delila darove v take namene, ko bi le naročniki storili svojo dolžnost.

Radi tega pa Vas pozivljem, cenjene tovarišice in tovariši, da delujete na to, da si naroči vsak naš somišljenik naše glasilo sam zase, pa ga tudi redno plačuje. Delajte v to, da se število plačujočih naročnikov še pomnoži, da naraste v prihodnjem letu vsaj na 1000. In pomislite: 1000 rednih plačnikov da „Zavezi“ tudi že poldrug tisočak, ki ga more ista razdeliti v dobrodelne namene. V to pomoz Bog!

Kako se naj javi naša stanovska zavest?

Govoril pri glavni skupščini „Zaveze“ 9. vel. srp. Vek. Strmšek.

(Dalje.)

Za izvedenje teh in drugih točk našege delovanja, ki se vsakomur iz tu navedenega smisla podajo, pa nam je treba dobre organizacije. Posameznik doseže le malo ali nič, združeni pa smo moč, katero mora vsakdo upoštevati.

In ravno stanovska organizacija je najboljše merilo stanovske zavesti.

Uspehi pa niso povsem ali edino zavisni le od dobrega sestava ali dobre uredbe organizacije; tudi se slabo organizacijo dosežejo se lahko lepi uspehi, če se le dovolj složno, živo in odločno deluje.

Glavno vodilo vsake organizacije je: vsi za enega, eden za vse.

Delovati moramo toraj vsi, a ne samo vodstva naših društev; te naj so le skupna roka nas vseh, ona naj le izvršijo, kar jim drugi naročimo. Vsakdo naj bi se sramoval uživati uspehe, če ni k njihovi pridobitvi ničesar pripomogel, dasiravno je imel priliko za to.

Li ni krivično društvena vodstva strogo interpelirati, zakaj se niso lotila tega in onega, česar jim nikdo naročil ni? Bi li ne bilo bolj umestno dotično vodstvo primernim načinom o pravem času opozoriti na to, kar bi se po našem mnenju naj ukrenilo, in potem šele vprašati, zakaj se je dotični opomin prezrl?

Tako bi se društvenim vodstvom delo znatno olajšalo, delovanje organizacije pa bi se popolnilo. Najvažnejši trenutki vsake organizacije pa so njena zborovanja. Tam se shajamo, tam se posvetujemo, tam si z lica v lice lahko kratko povemo, kaj nam je pri srcu. Pri zborovanjih se najlože zbudi in pridobi navdušenost za skupne stvari, tam se izrečejo društvene izjave na najslovesnejši način.

Društvena zborovanja mora obiskovati vsak zaveden član in najžalostnejši del poročila o zborovanju je vselej tisti, kjer zaveden poročevalec toži o slabi udeležbi. In koliko takih tožb najdemo v naših poročilih! Je li to častno za nas, je li koristno našim nameram?

Slabo vreme, daljna pot, veselice drugih društev, lov, dolgočasnost naših zborov itd. so mnogokrat dobrodošli izgovori marsikateremu našemu mlačežu.

Muditi se hočem samo pri dolgočasnosti v naših zaorih. Kje pa izvira ta? Ne ravno v tem, da bi naj zmiraj samo eden deloval? Marsikje vidimo, da mora samo predsednik. On otvori zborovanje, on poroča o društvenih zadevah, on razvija kakšno vprašanje in včasih mora še on sam na to opozarjati, kar bi se njegovi razpravi ugovarjati dalo. Seveda, to mora biti dolgočasno! A ti, ki to opaziš, pridi in oglasi se k besedi, ojunači tudi druge in kmalo bo živahnije!

Dokler bo pa malomarnost tolika, da se preseljujejo celo društveni tajniki v druge okraje, ne da bi se od svojega društva kakorkoli poslovili, se nam pač ni nadjati živahnega delovanja!

Če naj bo društveno delovanje uspešno, mora se tudi še nekaj drugega zgoditi, navdati nas mora prava kolegijalnost. Pri društvu pač ne sme nadučitelj več veljati od učitelja. (Dalje.)

Zmes.

XX.

G. urednik! Slišal sem, da tovariši radi bero „Zmes“.*) Zato mi je žal, da nisem utegnil za zadnjo številko kaj zmešati. No, za smeh je bilo poskrbljeno z odgovorom tovariša A. Kosija, ki je zamoreca opiral, da je kar dlaka letela na vse strani. Hahaha! Nu, ne bodem se ž njim dolgo pečal, ker sem mu povedal, kar sem mu imel omeniti brez vseh ovinkov in ozirov. Ker želi stvar, mu povem, da kdor zagovarja žehto ljubljanskega škofa, ni napreden slovenski učitelj in sliši v „Slomšekovo zvezo“. To je stvar, ki se ne da nič zasukati. Ali ni smešno, če trka na svojo stanovsko zavest in kolegijalnost, ko vendar zloglasni Jaklič ravno isto stori. Slovensko učiteljstvo je telo, kateremu treba vse rane korenito izrezati, če tudi boli. V tem oziru moramo biti neizprosni, zakaj le potem bodo tudi rane zacelile. Kosi kaj naivno vpraša, naj se mu pove, kaj vse in koliko je pri škofu pojedel, a skrbno se izogiba vprašanju, kdo je povedal. Dotični ni izmišljevalec, ker je njegovo ime na razpolaganje; sicer pa je na „Zavezinem“ zborovanju v Mariboru tovariš Kosi dobro slišal burne klice „škofova župa“.

Kar se tiče 6. odstavka glede „Mladinske knjižnice“, pa pomilujemo tovariša A. Kosija, da se raz svoje dobičkarsko stališče ne more popeti do višjega, zakaj od uspevanja Gabrščekovega podjetja je odvisen razvoj naše mladinske književnosti. Vse hvale vredno je, da so pri nekaterih učiteljskih društvi sklenili, naj vsak učitelj postane naročnik. Tovarši posnemajte!

Na II. katoliškem shodu je bila Kosijeva „Zabavna knjižnica“ priporočena, ne pa „Zvonček“ in „Mladinska knjižnica“, kar je tudi značilno. Če še omenim, da so rokopise „Zabavne knjižnice“ dobivali tudi duhovniki v korekturo in da se tiska v Katoliški tiskarni, tedaj je vse jasno. In s tem basta!

Mnogo zanimivosti se je zgodilo na II. katol. shodu. Našega predsednika Jelenca niso pustili na zborovanje, pozneje pa napravili proti njemu pravcato gonjo. Tudi

*) Klerikalcem in kršč. social. pa silno preseda; na kogar hočejo izliti svoj zolč, tistega pa obdolže v svojih listih, da piše zmes. Zdaj so se spravili na g. Jelenca. Namen je jasen: denuncirati ga na višjem mestu, potem laži in obrekovanja. Fej!

prejetih zastankov v znesku 496 K, poštarina 511.12 K in razni mali stroški v znesku 79.70 K.

Ako prištejemo dohodkom „Uč. Tovarisa“ znesek, ki ga je prejelo „Slov. uč. društvo“ do 1. prosinca t. l. v znesku 475.66 K, vidimo, da je imel „Tovariš“ vseh dohodkov že v I. polovici 3867.66 K in ta znesek nam kaže, da bi imela „Zaveza“ že letos prav ugodno gmotno stališče pri „Tovarišu“ in bi se ji ne bilo bati deficita.

Čisti dohodki „Uč. Tovarisa“ namenjeni so le dobrodelnim namenom — in „Zaveza“ bila bi že letos v prijetnem položaju, da bi delila darove v take namene, ko bi le naročniki storili svojo dolžnost.

Radi tega pa Vas pozivljem, cenjene tovarišice in tovariši, da delujete na to, da si naroči vsak naš somišljenik naše glasilo sam zase, pa ga tudi redno plačuje. Delajte v to, da se število plačujočih naročnikov še pomnoži, da naraste v prihodnjem letu vsaj na 1000. In pomislite: 1000 rednih plačnikov da „Zavezi“ tudi že poldrug tisočak, ki ga more ista razdeliti v dobrodelne namene. V to pomoz Bog!

Kako se naj javi naša stanovska zavest?

Govoril pri glavni skupščini „Zaveze“ 9. vel. srp. Vek. Strmšek.

(Dalje.)

Za izvedenje teh in drugih točk našege delovanja, ki se vsakomur iz tu navedenega smisla podajo, pa nam je treba dobre organizacije. Posameznik doseže le malo ali nič, združeni pa smo moč, katero mora vsakdo upoštevati.

In ravno stanovska organizacija je najboljša merilo stanovske zavesti.

Uspehi pa niso povsem ali edino zavisni le od dobrega sestava ali dobre uredbe organizacije; tudi se slabo organizacijo dosežejo se lahko lepi uspehi, če se le dovolj složno, živo in odločno deluje.

Glavno vodilo vsake organizacije je: vsi za enega, eden za vse.

Delovati moramo toraj vsi, a ne samo vodstva naših društev; te naj so le skupna roka nas vseh, ona naj le izvršijo, kar jim drugi naročimo. Vsakdo naj bi se sramoval uživati uspehe, če ni k njihovi pridobitvi ničesar pripomogel, dasiravno je imel priliko za to.

Li ni krivično društvena vodstva strogo interpelirati, zakaj se niso lotila tega in onega, česar jim nikdo naročil ni? Bi li ne bilo bolj umestno dotično vodstvo primernim načinom o pravem času opozoriti na to, kar bi se po našem mnenju naj ukrenilo, in potem šele vprašati, zakaj se je dotični opomin prezrl?

Tako bi se društvenim vodstvom delo znatno olajšalo, delovanje organizacije pa bi se popolnilo. Najvažnejši trenutki vsake organizacije pa so njena zborovanja. Tam se shajamo, tam se posvetujemo, tam si z lica v lice lahko kratko povemo, kaj nam je pri srcu. Pri zborovanjih se najlože zbudi in pridobi navdušenost za skupne stvari, tam se izrečejo društvene izjave na najslovesnejši način.

Društvena zborovanja mora obiskovati vsak zaveden član in najžalostnejši del poročila o zborovanju je vselej tisti, kjer zaveden poročevalec toži o slabi udeležbi. In koliko takih tožb najdemo v naših poročilih! Je li to častno za nas, je li koristno našim nameram?

Slabo vreme, daljna pot, veselice drugih društev, lov, dolgočasnost naših zborov itd. so mnogokrat dobrodošli izgovori marsikateremu našemu mlačežu.

Muditi se hočem samo pri dolgočasnosti v naših zaorih. Kje pa izvira ta? Ne ravno v tem, da bi naj zmiraj samo eden deloval? Marsikje vidimo, da mora samo predsednik. On otvori zborovanje, on poroča o društvenih zadevah, on razvija kakšno vprašanje in včasih mora še on sam na to opozarjati, kar bi se njegovi razpravi ugovarjati dalo. Seveda, to mora biti dolgočasno! A ti, ki to opaziš, pridi in oglasi se k besedi, ojunači tudi druge in kmalo bo živahnije!

Dokler bo pa malomarnost tolika, da se preseljujejo celo društveni tajniki v druge okraje, ne da bi se od svojega društva kakorkoli poslovili, se nam pač ni nadjati živahnega delovanja!

Če naj bo društveno delovanje uspešno, mora se tudi še nekaj drugega zgoditi, navdati nas mora prava kolegijalnost. Pri društvu pač ne sme nadučitelj več veljati od učitelja. (Dalje.)

Zmes.

XX.

G. urednik! Slišal sem, da tovariši radi bero „Zmes“.*) Zato mi je žal, da nisem utegnil za zadnjo številko kaj zmešati. No, za smeh je bilo poskrbljeno z odgovorom tovariša A. Kosija, ki je zamorca opiral, da je kar dlaka letela na vse strani. Hahaha! Nu, ne bodem se z njim dolgo pečal, ker sem mu povedal, kar sem mu imel omeniti brez vseh ovinkov in ozirov. Ker želi stvar, mu povem, da kdor zagovarja žehto ljubljanskega škofa, ni napreden slovenski učitelj in sliši v „Slomšekovo zvezo“. To je stvar, ki se ne da nič zasukati. Ali ni smešno, če trka na svojo stanovsko zavest in kolegijalnost, ko vendar zloglasni Jaklič ravno isto stori. Slovensko učiteljstvo je telo, kateremu treba vse rane korenito izrezati, če tudi boli. V tem oziru moramo biti neizprosni, zakaj le potem bodo tudi rane zacelile. Kosi kaj naivno vpraša, naj se mu pove, kaj vse in koliko je pri škofu pojedel, a skrbno se izogiba vprašanju, kdo je povedal. Dotični ni izmišljevalec, ker je njegovo ime na razpolaganje; sicer pa je na „Zavezinem“ zborovanju v Mariboru tovariš Kosi dobro slišal burne klice „škofova župa“.

Kar se tiče 6. odstavka glede „Mladinske knjižnice“, pa pomilujemo tovariša A. Kosija, da se raz svoje dobičkarsko stališče ne more popeti do višjega, zakaj od uspevanja Gabrščekovega podjetja je odvisen razvoj naše mladinske književnosti. Vse hvale vredno je, da so pri nekaterih učiteljskih društvi sklenili, naj vsak učitelj postane naročnik. Tovarši posnemajte!

Na II. katoliškem shodu je bila Kosijeva „Zabavna knjižnica“ priporočena, ne pa „Zvonček“ in „Mladinska knjižnica“, kar je tudi značilno. Če še omenim, da so rokopise „Zabavne knjižnice“ dobivali tudi duhovniki v korekturo in da se tiska v Katoliški tiskarni, tedaj je vse jasno. In s tem basta!

Mnogo zanimivosti se je zgodilo na II. katol. shodu. Našega predsednika Jelenca niso pustili na zborovanje, pozneje pa napravili proti njemu pravcato gonjo. Tudi

*) Klerikalcem in kršč. social. pa silno preseda; na kogar hočejo izliti svoj zolč, tistega pa obdolže v svojih listih, da piše zmes. Zdaj so se spravili na g. Jelenca. Namen je jasen: denuncirati ga na višjem mestu, potem laži in obrekovanja. Fej!